

WIELOKULTUROWE KORZENIE POLSKIEJ PIŁKI

Pod koniec XIX wieku na ziemi polskiej dotarły pierwsze przywiezione z zagranicy „footballe”, czyli piłki. W pierwszych latach swojego istnienia futbol zawdzięcza szybki rozwój przede wszystkim ludziom otwartym na nowości, umiejącym się porozumieć z młodzieżą i pełnym inicjatywy, ludziami, wśród których – obok Polaków – nie zabrakło ani obcokrajowców, ani przedstawicieli mniejszości narodowych.

Doskonałym przykładem wielokulturowych korzeni polskiej piłki jest historia najstarszego polskiego klubu – czyli Cracovii. Od samego początku jej istnienia, a więc od 1906 roku, nie było w niej żadnych barier narodowościowych. Oprócz Polaków w „Pasach” grali i działali Anglicy, Austriacy, Węgrzy, Czesi i Żydzi. Istotny jest udział w nauce sędziowania meczów w Krakowie takich osób, jak Anglik Dawson i wiedeńczycy Vykoukal oraz Daubeck.

wojną światową istniało w Krakowie kilkanaście klubów mniejszości żydowskiej.

Inne żydowskie kluby sportowe w Galicji to: Żydowski Klub Sportowy Jugend oraz Diana z Krakowa, Hakoah z Bielska-Białej, Samson z Tarnowa, Bar-Kochba z Rzeszowa.

W Krakowie zarejestrowano pierwszy klub żydowski Makkabi już w 1907 roku. Powstał on z inicjatywy młodzieży inteligentnej i robotniczej. Nazwa „Makkabi” pochodziła od światowej organizacji wychowania fizycznego młodzieży żydowskiej założonej w 1895 roku w Berlinie, do której należał klub. Rok po Makkabi utworzono Żydowskie Towarzystwo Sportowe „Jutrzenka”. Oba te kluby później przyczyniły się do powstania Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. Przed II

Natomiast w Warszawie pierwsze żydowskie kluby pojawiły się w latach I wojny światowej. Od 1915 roku działał klub Makabi. Gdy w roku 1921 utworzono Warszawski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, Makabi było jednym z pięciu klubów, które zainicjowały regularne rozgrywki futbolowe. Po kilku latach na stołecznej mapie klubów sportowych pojawiły się kolejne kluby żydowskie, a były to: Ascola, Olimpia, Gwiazda oraz Bar-Kochba. Kluby te uczestniczyły w rozgrywkach o Mistrzostwo Warszawy.

W Łodzi już w latach 1905--1906 na boisku utworzonym wewnątrz toru kolarskiego niemieckiego klubu Union grali Niemcy i Anglicy. W 1908 roku założono Łódziankę, szybko przemianowaną na Łódzki Klub Sportowy. Dwa lata później w Łodzi powstała drużyna Newcastle, której barwy reprezentowali Anglicy, Niemcy, Rosjanie i Polacy. Już po roku istnienia, czyli w roku 1911, Newcastle zdobyło pierwsze Mistrzostwo Łodzi i puchar ufundowany przez Anglika Smitha. Ślady działalności sportowej Rosjan w Polsce znajdziemy tuż po odzyskaniu niepodległości. W rozgrywkach ligowych brali udział bracia Jerzy i Borys Bułanowowie, którzy byli czołowymi piłkarzami stołecznej Po-

lonii. Jerzy Bułanow został wybrany najlepszym polskim piłkarzem w 1931 r. w plebiscycie „Przeglądu Sportowego”. Z kolei mniejszość ukraińska miała w Warszawie swój klub sportowy o nazwie Zaporozie. Należeli do niego głównie studenci.

Sportowe życie sprawiało, że różnice narodowe zacierały się. W latach międzywojennych zdarzało się, że Żydzi bywali członkami klubów polskich, ale także Polacy pojawiali się na listach zawodników w klubach żydowskich.

CAŁY ŚWIAT GRA W POLSKIEJ LIDZE!

Pierwszym czarnoskórym piłkarzem grającym na boiskach Ekstraklasy był Robert Mitwerandu (ur. 27 lutego 1970 roku w Chorzowie, zm. 7 maja 2000 w Katowicach). Debiutował w GKS Katowice w sezonie 1988/1989. Natomiast pierwszym czarnoskórym obcokrajowcem był piłkarz z Zambii (posiadający także paszport RPA) Noel Brightone Chama Sikhosana, który rozegrał jeden mecz w sezonie 1990/1991 w barwach Wisły Kraków.

„Gazeta Wyborcza” w artykule zatytułowanym „Murzyn w Wiśle” (z 20 marca 1991 roku) pisała wtedy:

„Od wtorku trenuje w Wiśle Kraków czarnoskóry piłkarz z Republiki Południowej Afryki Sikhosana Nkululico, zwany powszechnie Noel Brightone Chama. Urodził się 27 października 1965 roku

w Zambii, tam też zaczynał karierę futbolową. Dwa sezony spędził w RPA: najpierw w Jomo Cosmos (1987-1990, National Soccer League), ostatnio w Wits University (ekstraklasa). Jest obywatelem RPA. W ubiegłym sezonie wraz z zespołem Wits zdobył w lidze 8. miejsce. Wyjeżdżając z Johannesburga, przez Frankfurt do Krakowa pozostawił Wits na 3. pozycji. Gra w pomocy, lubi strzelać bramki”.

Od tego czasu w polskiej lidze wystąpiło blisko 1000 obcokrajowców z ponad 60 krajów świata. Najwięcej z Brazylii, Nigerii oraz z Bałkanów. Istnieją kluby, nawet w niższych ligach, w których większość zawodników z pierwszej jedenastki to piłkarze pochodzący

z krajów innych niż Polska. Często obcokrajowcy są wyróżniającymi się zawodnikami w swoich drużynach, zdobywają tytuły Mistrzów Polski, zostają królami strzelców.

W polskim futbolu w ostatnich latach powstawały drużyny związane z mniejszościami narodowymi, etnicznymi i religijnymi. Takie drużyny powołał do życia między innymi Ukraińczyk mieszkający w Polsce czy Wietnamczyk z Warszawy, którzy rozgrywali mecze założonej przez siebie ligi na legendarnym Stadionie Dziesięciolecia. Warto przypomnieć o drużynie Afrykanów – FC Africa United, znanej między innymi z występów w Antyrasiostowskich Mistrzostwach Polski, podczas Festiwalu „Przystanek Woodstock”. Z kolei pierwszy klub romski o wdzięcznej nazwie Kale Gada (co w tłumaczeniu na język polski oznacza Czarne Koszule) został założony w Legnicy w 2009 roku. ■

ONI STRZELALI GOLE DLA POLSKI

EMMANUEL OLISADEBE (ur. 22 grudnia 1978 r. w Warri w Nigerii) – napastnik, reprezentant Polski podczas Mistrzostw Świata w Korei Południowej i Japonii w 2002 roku. W 2001 roku w konkursie na najlepszego piłkarza świata zajął 29. pozycję, ex aequo m.in. ze Stevenem Gerrardem, Diego Simeone czy Royem Keanem.

Do Polski trafił w październiku 1997 roku. Początkowo miał występować w barwach Wisły Kraków lub Ruchu Chorzów, ale ostatecznie został zawodnikiem Polonii Warszawa. Od początku swojej kariery wspierał kampanię społeczną „Wykopmy Rasizm ze Stadionów”. W sezonie 1999/2000 został jednym z najlepszych zawodników pierwszej ligi. Zdobył wówczas dwanaście goli dla Polonii Warszawa, która została Mistrzem Polski.

W lipcu 2000 roku otrzymał polskie obywatelstwo. W eliminacjach do Mistrzostw Świata w 2002 roku był najsukuteczniejszym strzelcem polskiej reprezentacji. Olisadebe do 2005 roku rozegrał w drużynie narodowej 25 meczów i zdobył

11 bramek. Wystąpił na Mundialu w 2002 roku, awans wywalczył z reprezentacją głównie dzięki swoim bramkom. Na Mundialu zagrał we wszystkich spotkaniach reprezentacji, łącznie przebywając na boisku 266 minut. Zdobył jedną bramkę w ostatnim spotkaniu grupowym, wygranym 3:1 z reprezentacją USA. Bramkarza rywali pokonał już w 3. minucie spotkania i jest to najszybciej zdobyty gol przez polską reprezentację w historii Mistrzostw Świata.

ROGER GUERREIRO (ur. 25 maja 1982 r. w São Paulo w Brazylii) – lewy lub ofensywny pomocnik, reprezentant Polski. W grudniu 2005 roku Roger przeszedł do Legii Warszawa z brazylijskiego Klubu Juventude Caxias do Sul. 27 maja 2008 roku zadebiutował w reprezentacji Polski.

Już w pierwszym sezonie na boiskach Roger wraz z Legią zdobył tytuł Mistrza Polski 2005/2006, strzelając trzy gole w trzynastu meczach w rundzie wiosennej rozgrywek. Roger Guerreiro był kluczowym zawodnikiem Legii w mistrzowskim sezonie. Imponował przede wszystkim bardzo dobrym wyszkoleniem technicznym – licznymi dryblingami, udanymi rajdami po lewej stronie boiska, notował też asysty przy golach partnerów z drużyny. W barwach Legii rozegrał 101 meczów w Ekstraklasie, w których zdobył dziewiętnaście bramek.

Roger Guerreiro zadebiutował w barwach reprezentacji Polski 27 maja 2008 roku w meczu przeciwko reprezentacji Albanii. 28 maja 2008 roku otrzymał powołanie do kadry na Euro 2008. Na turnieju w Austrii i Szwajcarii rozegrał trzy mecze. Swojego pierwszego gola strzelił w 30. minucie spotkania Polska – Austria (12 czerwca 2008). Była to także pierwsza i jedyna bramka, jaką reprezentacja Polski zdobyła w tych finałach Mistrzostw Europy.

RASIZM NA STADIONACH

Rasizm to jedna z największych bolączek współczesnego futbolu. Często skierowany jest przeciwko piłkarzom i piłkarskim kibicom o innym kolorze skóry czy pochodzeniu etnicznym niż większość populacji.

Na wielu europejskich stadionach widoczne są flagi z krzyżem celtyckim – rasistowskim symbolem białej siły, rozlegają się rasistowskie hasła i okrzyki. W skrajnych przypadkach dochodzi do aktów przemocy.

Popularnym sposobem manifestowania na piłkarskich arenach poparcia dla ideologii rasistowskiej jest wywieszanie szowinistycznych transparentów. Nazi-kibice posługują się w tym przypadku swoistym kodem,

w którym pewne znaki zrozumiałe są jedynie dla wtałmniczonych. O ile bowiem niektóre z nich odwołują się bezpośrednio do symboliki faszystowskiej (np. swastyka), o tyle już kody liczbowe, takie jak 18, 88, są czytelne dla osób nieco bardziej zorientowanych w ideologii rasistowskiej (cyfry „1” i „8” to w neofaszystowskiej symbolice „zaszyfrowany” napis **Adolf Hitler** – od pierwszej i ósmej pozycji, jaką litery „A” i „H” zaj-

mują w alfabecie, natomiast liczba „88” to hitlerowski salut „Heil Hitler” od ósmej pozycji litery „H” w alfabecie).

W naszym kraju często nienawiść o podłożu rasistowskim – z powodu braku potencjalnych ofiar różniących się np. kolorem skóry – dotyka również osoby, które w jakiś inny sposób nie przystają do obrazu „prawdziwego Polaka”, lansowanego przez organizacje skrajnie prawicowe. Wśród ofiar czynnej napaści znajdują się więc także osoby zaangażowane w ruch antyrasistowski, homoseksualiści, bezdomni, niepełnosprawni, młodzież alternatywna. Agresja ze stadionów przenosi się również na ulice.

Rasizm występuje przede wszystkim wśród kibiców, ale także – niestety – w środowisku sportowców i menadżerów, sędziów i trenerów. Europejska Komisja Przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI)

ma świadomość, że rasizm wśród kibiców piłki nożnej w Polsce stanowi duży problem. W swym raporcie ECRI zwraca uwagę na powtarzające się akty agresji słownej wobec czarnoskórych zawodników. Mówi także o antysemityzmie. Określenie „Żyd” jest używane jako wyzwisko w celu ośmieszenia kibiców przeciwnej drużyny. Dość często na stadionach padają wobec „Żydów” jawne groźby śmierci, w których pojawiają się odwołania do komór gazowych.

Taki stan rzeczy niepokoi również Unię Europejskich Związków Piłkarskich (UEFA), która wielokrotnie wyrażała swój zdecydowany sprzeciw wobec rasizmu na piłkarskich stadionach. Neonazizm, szowinizm, antysemityzm i inne ideologie nienawiści niszczą sport. Tego typu zachowania trzeba zwalczać już w zarodku!

PRZYKŁADY INCYDENTÓW RASISTOWSKICH NA POLSKICH STADIONACH

Stowarzyszenie „NIGDY WIĘCEJ” corocznie odnotowuje kilkadziesiąt incydentów rasistowskich, które miały miejsce na polskich stadionach piłkarskich. Oto kilka przykładów takich incydentów:

WARSZAWA. 16 maja 2009 roku w czasie meczu Ekstraklasy piłki nożnej **Legia Warszawa** – Polonia Bytom ponad połowa widzów – kilka tysięcy osób – śpiewała po holendersku piosenkę: „Hamas, Hamas! Juden aam het gas” („Hamas, Hamas! Żydzi do gazu”), oryginalnie wykonywaną przez „fanów” holenderskiego klub HFC ADO Den Haag, którzy uchodzą za jednych z najbardziej skrajnych rasistów w Europie. Warszawscy kibice przyjaźnią się z nimi od lat. Głównym wrogiem Den Haag jest amsterdamski Ajax – uważany za „klub żydowski”. Wykrzykiwanie antysemitowskiego hasła mogło być więc formą przypodobania się kolegom z Holandii.

ŚWIEBODZIN. 8 kwietnia 2009 roku w trakcie trzecioligowego meczu piłki nożnej między Pogonią Świebodzińską a **Promieniem Żary** napastnik miejscowej drużyny Ousmane Sylla z Gwinei obrzucany był przez pseudokibiców z Żar rasistowskimi wyzwiskami: „Ty czarnuchu!”, „Czarna świniol!” i „Bambus!”. Nasiliły się one zwłaszcza w 57. minucie – w momencie gdy, walcząc o piłkę, Sylla i obrońca gości Łukasz Świdkiewicz zderzyli się głowami, a zawodnikowi

gości polala się krew. W stronę Świdkiewicza „kibice” jego klubu zaczęli krzyknąć: „Odejdź od tego czarnucha, bo się AIDS zaraził!”. Wtedy Sylla nie wytrzymał nieustannego łżenia i pokazał obrażającym go rasistom środkowy palec, za co sędzia Marcin Martyniuk natychmiast wyrzucił go z boiska. Wcześniej arbiter ani razu nie zareagował na wyzwiska pod adresem Sylli – podobnie jak obserwator meczu z ramienia Lubuskiego Związku Piłki Nożnej. Sam Świdkiewicz nie obwiniał o nic Gwinejczyka: „To była walka w powietrzu i nie mam pretensji do Sylli. Poza tym zaraz podszedł i mnie przeprosił”.

BRUGIA (BELGIA). 27 sierpnia 2009 roku w trakcie meczu IV rundy eliminacyjnej Ligi Europejskiej pomiędzy Club Brugge KV i **Lechem Poznań** pilscy nazi-kibice wielkopolskiego klubu powiesili na ogrodzeniu zajmowanego przez siebie sektora flagę z napisem „Legion Piła – krew naszej rasy”. Transparent ten do niedawna pojawiał się niemal na wszystkich spotkaniach poznańskiej drużyny.

RZESZÓW. 8 maja 2010 roku podczas meczu derbowego II ligi piłki nożnej Stal Rzeszów – **Resovia Rzeszów** z charakterystyczną jarmułką w barwach Izraela: bieli i błękitu. Te kolory to też barwy klubowe Stali. Sama jarmułka była stylizowana na pasiak obozowy z czasów Holocaustu. Nad karykaturą pojawił się drugi transparent z napisem: „Śmierć garbatym nosom”. Już na mecz kilkutysięczny tłum „kibiców” Resovii maszerował z transparentem „Nadchodzi aryjska horda”. Pilnowała ich policja, ale bez przeszkód weszli na stadion. „Kibice” Resovii od wielu lat wielokrotnie dopuszczali się zachowań rasistowskich i antysemitowskich. Piotr Kadłcik, przewodniczący Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Warszawie, wystąpił z protestem do prezesa Polskiego Związku Piłki Nożnej i prezydenta Rzeszowa. „Jest mi przykro, że takie rzeczy są tolerowane przez władze piłkarskie i władze miasta” – powiedział. Także amerykańsko-żydowska Liga Przeciw Zniesławieniom (ADL) skierowała list z protestem.

WYKOPMY RASIZM ZE STADIONÓW

Kampanię „Wykopmy Rasizm ze Stadionów” zainicjował w 1996 roku Marcin Kornak, prezes Stowarzyszenia „NIGDY WIĘCEJ”. Kierujemy ją do kibiców, zawodników, trenerów, sędziów, działaczy sportowych i dziennikarzy. Propagujemy antyrasistowską postawę wśród fanów. Usuwamy ze stadionów faszystowską symbolikę i walczymy z dyskryminacją.

CO CHCEMY OSIĄGNĄĆ?

- uodpornić społeczność sportową na ideologię nienawiści rasowej i narodowościowej oraz dyskryminację;
- uwolnić stadiony od faszystowskich i rasistowskich symboli na flagach i transparentach;
- wyeliminować ze sportowych trybun rasistowskie przyspiewki, okrzyki i hasła;
- upowszechnić modę na pozytywne kibicowanie.

JAK TO ROBIMY?

W wykorzystujemy wzorce sprawdzone w Europie Zachodniej. Od 1999 roku współtworzymy sieć Futbol Przeciwko Rasizmowi w Europie – Football Against Racism in Europe (FARE), której byliśmy również współzałożycielami. Współpracujemy z UEFA i FIFA. Jesteśmy partnerami Polskiego Związku Piłki Nożnej oraz Ekstraklasy SA, Ministerstwa Sportu i Turystyki, spółki PL.2012, Okręgowych Związków Piłki Nożnej, m.in. organizujemy szkolenia dla działaczy i sędziów piłkarskich. Współdziałamy z międzynarodową kampanią „Stand Up Speak Up”, którą zainicjował Thierry Henry – legenda futbolu, a także z Radą Europy, międzynarodową organizacją kibiców Football Supporters Europe i Międzynarodową Federacją Piłkarzy Zawodowych FIFPro. W nasze działania włączamy mniejszości narodowe i etniczne.

Decyzją UEFA od 2009 roku koordynujemy specjalne antyrasistowskie działania edukacyjne związane z przygotowaniem do EURO 2012 w Polsce i na Ukrainie oraz w całym regionie Europy Wschodniej.

Naszą kampanię wsparł osobiście jeden z najwybitniejszych graczy w historii piłki nożnej, obecny szef UEFA, Michel Platini, który stwierdził: „Współpraca PZPN i Stowarzyszenia NIGDY WIĘCEJ – polskiego reprezentanta sieci Futbol Przeciwko Rasizmowi w Europie (FARE) – stanowi przykład modelowego współdziałania. Zachęcam Polski Związek Piłki Nożnej do kontynuowania owocnego współdziałania ze Stowarzyszeniem NIGDY WIĘCEJ oraz do rozwijania dalszych działań, dzięki którym polski futbol przestanie być wykorzystywany do szerzenia rasizmu oraz innych form dyskryminacji”.

Prowadzimy regularny monitoring incydentów rasistowskich. Wydajemy „STADION” – pismo dla kibiców oraz antyrasistowski magazyn „NIGDY WIĘCEJ”, a także tworzymy stronę internetową www.nigdywiecej.org. Współpracujemy z mediami w kraju i na całym świecie.

Koordynujemy przebieg corocznych Tygodni Akcji FARE w Polsce i krajach Europy Wschodniej. Prowadzimy działania edukacyjne i akcje ulotkowe na stadionach w całej Polsce. Wydaliśmy antyrasistowskie plakaty z reprezentacją Polski, drużynami klubowymi i największymi gwiazdami polskiego futbolu.

Pomagamy klubom i związkom sportowym w ich działaniach antyrasistowskich. Organizujemy konferencje, spotkania, wykłady, szkolenia i warsztaty. Ponadto organizujemy i wspieramy antyrasistowskie turnieje piłkarskie dla młodzieży oraz mecze ligowe i pokazowe pod hasłami walki z rasizmem i szowinizmem.

CO OSIĄGNIĘLIŚMY?

Dzięki konsekwentnej pracy w ramach kampanii „Wykopmy Rasizm ze Stadionów” udało nam się odnieść wiele spektakularnych sukcesów.

Przesłanie kampanii poparły największe gwiazdy z przeszłości i teraźniejszości polskiego futbolu, a także reprezentacja Polski na Mistrzostwa Świata w 2006 roku. Nasze działania wsparło również kilkadziesiąt klubów piłkarskich z całej Polski, w tym czołówka Ekstraklasy.

W wyniku współpracy „NIGDY WIĘCEJ” z mediami i ekspertami powstały setki publikacji prasowych i książkowych oraz programów telewizyjnych i radiowych o rasizmie w sporcie.

Wspólnie z PZPN opracowaliśmy zasady walki z symboliką rasistowską i neofaszystowską na pol-

skich stadionach. Stworzyliśmy broszurę szkoleniową dla sędziów, działaczy i dziennikarzy piłkarskich pt. „Symbole rasistowskie”.

Byliśmy współgospodarzami prestiżowej konferencji UEFA pod hasłem „Zjednoczeni przeciwko rasizmowi” w marcu 2009 roku w Warszawie. Jej honorowym gościem był słynny piłkarz – Lilian Thuram. Współorganizowaliśmy także kilkadziesiąt innych konferencji w kraju i za granicą na temat zwalczania szowinizmu w sporcie.

Wydaliśmy płytę „Wykopmy Rasizm ze Stadionów” z piosenkami na temat walki z rasizmem na stadionach oraz DVD z edukacyjnymi materiałami filmowymi.

Przy wsparciu Jurka Owsiaka od 1999 roku podczas Festiwalu „Przystanek Woodstock” organizujemy Antyrasistowskie Mistrzostwa Polski w Piłce Nożnej.

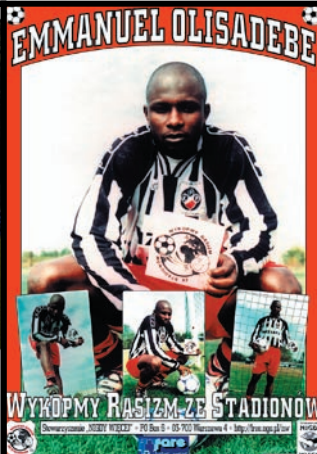
W 2002 roku Stowarzyszenie „NIGDY WIĘCEJ” zostało, jako część FARE, laureatem nagrody Free Your Mind przyznawanej przez MTV Europe.

Dzięki kampanii „Wykopmy Rasizm ze Stadionów” rasizm w sporcie przestał być tabu, a stał się tematem debaty publicznej.

JAK MOŻNA NAM POMÓC?

zawiadamiać nas o incydentach rasistowskich na polskich stadionach;

- przysłać zdjęcia z meczów, na których pojawiły się symbole rasistowskie i faszystowskie;
- zamówić ulotki, wlepki i inne bezpłatne materiały edukacyjne, rozdać je wśród znajomych;
- zamieścić link do strony internetowej Stowarzyszenia www.nigdywiecej.org;
- wziąć udział w imprezach w trakcie Tygodnia Akcji – Futbol Przeciwko Rasizmowi w Europie;
- zorganizować mecz lub turniej piłkarski pod patronatem kampanii „Wykopmy Rasizm ze Stadionów”;
- zorganizować spotkanie z piłkarzami i kibicami, którego tematem będzie zwalczanie rasizmu w sporcie;
- pisać artykuły i tłumaczenia do pisma „STADION” i magazynu „NIGDY WIĘCEJ”;
- wesprzeć nas finansowo – liczą się nawet najmniejsze wpłaty!

DOŁĄCZ DO NAS! RAZEM WYKOPMY RASIZM ZE STADIONÓW!

STOWARZYSZENIE „NIGDY WIĘCEJ”

✉ PO Box 6, 03-700 Warszawa 4

🌐 www.nigdywiecej.org

✉ redakcja@nigdywiecej.org

☎ 399 251 459 ☎ 601 360 835

✉ Stowarzyszenie „NIGDY WIĘCEJ”

PKO BP | Oddział Centrum, Warszawa

25 1020 1013 0000 0902 0129 5898

STOWARZYSZENIE „NIGDY WIĘCEJ”
www.nigdywiecej.org

